

הנחיה מס' 10.8 - עמדת התביעה לגבי בקשת נאשם שזוכה לקבל פיצויים על פי סעיף 80 לחוק העונשין	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: כז בטבת התשס"ג, 1 ינואר 2003	27 מאי 1990; 12 אוגוסט 1993; 16 מאי 2001

10.8 עמדת התביעה לגבי בקשת נאשם שזוכה לקבל פיצויים על פי סעיף 80 לחוק העונשין

1. סעיף 80(א) לחוק העונשין¹ קובע:

"משפט שנפתח שלא דרך קובלנה וראה בית המשפט שלא היה יסוד להאשמה, או שראה נסיבות אחרות המצדיקות זאת, רשאי הוא לצוות כי אוצר המדינה ישלם לנאשם הוצאות הגנתו ופיצוי על מעצרו או מאסרו בשל האשמה שממנה זוכה [...] בסכום שיראה לבית המשפט [...]".

2. בשנים האחרונות גוברת הנטייה בקרב בתי המשפט לפצות אנשים שזוכו במשפטם על מעצרו, מאסרו והוצאותיהם בניהול המשפט. עניין זה נדון בהרחבה בעניין **סבאח**, בעניין **מיכאלשווילי** ובעניין **רייש**².

3. נקבע בפסיקה כי נסיבות שבהן "לא היה יסוד לאשמה" וכמאמר החוק, הינן נסיבות שבהן "מלכתחילה לא היה מקום להעמיד את הנאשם לדין, או מפני שהעובדות הנטענות אינן מהוות עבירה מבחינה משפטית, או מפני שהיה ברור מראש שחומר הראיות שבידי התביעה לא יספיק להשגת הרשעה בפלילים [...]". יש לבחון אם התביעה בדקה כדבעי את חומר הראיות הקביל והרלוונטי לכתב האישום, ואם מכיל חומר זה לפחות ראיות לכאורה לביסוס האישומים נגד הנאשם. אם התשובה לשאלות אלה היא בשלילה, אזי יש מקום לקביעה שלא היה יסוד לאשמה³; עניין **מיכאלשווילי**, בעמ' 654-655. ראו לעניין זה גם עניין **מאיר**³.

4. השאלה מהן "נסיבות אחרות המצדיקות" פיצוי הנאשם שזוכה טרם זכתה לפרשנות מוסכמת. יחד עם זאת, מדעת הרוב (שניתנה מפי השופט זמיר) בעניין **רייש** לעיל, עולה כי אין לגבש כלל נוקשה או נוסחה מחייבת לגבי פרשנות הביטוי "נסיבות אחרות", אלא יש להכריע בכל מקרה על פי נסיבותיו. השופט זמיר ציין כי יתכן שבמהלך הזמן, ממקרה למקרה, ייווצר כלל משפטי ברור יותר, אך בשלב זה ראוי לציין רק רשימה של שיקולים, שאותם עשוי בית המשפט לשקול בבואו להכריע בסוגיה.

5. רשימת השיקולים שמנה השופט זמיר הם: "האם החקירה נפתחה והאישום הוגש בתום לב, או שמא הנאשם נפל קורבן לעלילת שווא או לשיקולים זרים; האם החקירה נוהלה באופן ראוי, כגון, האם טענת אליבי של הנאשם נבדקה כנדרש והאם נערכה חקירה לעדים שנדרש לחקור אותם; האם התביעה נוהלה באופן שהכביד על הנאשם ללא הצדקה, וכתוצאה [מכך]

¹ חוק העונשין, התשל"ז-1977, ס"ח 226.

² ע"פ 52/89 **מדינת ישראל נ' סבאח**, פ"ד מד(1) 653 (1990); ע"פ 1524/93 **מיכאלשווילי נ' מדינת ישראל**, פ"ד מח(2) 650 (1994); ע"פ 7826/96 **רייש נ' מדינת ישראל**, פ"ד נא(1) 481 (1997).

³ רע"פ 931/96, 1097 **מאיר נ' מדינת ישראל** (לא פורסם), 21.3.1996.

הנחיה מס' 10.8 - עמדת התביעה לגבי בקשת נאשם שזוכה לקבל פיצויים על פי סעיף 80 לחוק העונשין	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: כז בטבת התשס"ג, 1 ינואר 2003	27 מאי 1990; 12 אוגוסט 1993; 16 מאי 2001

נגרמו לו הוצאות יתרות או מעצרו התמשך מעבר לנדרש; האם המשפט התארך יתר על המידה, ללא הצדקה, בעוד הנאשם נתון במעצר, ובלי שניתן לייחס את התארכות המשפט לנאשם עצמו; האם הנאשם ניסה לשבש את מהלך החקירה או המשפט; האם התברר בדיעבד, ואף שמלכתחילה היה יסוד להאשמה, כי לא היה מקום להגיש את כתב האישום, בשל שיקולים מיוחדים הנוגעים לנאשם, לעניין הציבורי או לנסיבות אחרות; האם בית המשפט זיכה את הנאשם מחמת הספק, בשל העדר ראיות מספיקות או בשל פגם דיוני בניהול המשפט, או שבית המשפט קבע בצורה פסקנית כי הנאשם לא ביצע את העבירה; עניין רייש, בפסקה 4 לפסק דינו של השופט זמיר.

6. יחד עם זאת, "רשימת השיקולים אינה סגורה ואינה מחייבת. היא פועל יוצא של נסיבות המקרה. יש נסיבות בהן לא יהיה מקום לשיקול זה או אחר, ויש נסיבות בהן יהיה מקום להוסיף שיקול זה או אחר, והמשקל של כל שיקול עשוי להשתנות לפי הנסיבות של כל מקרה"; שם.

7. בהתחשב באמור לעיל, כאשר עולה שאלת פיצויו של נאשם שזוכה, אין להתנגד לכך באופן אוטומטי, אלא יש לשקול את העמדה הראויה בנסיבות העניין על פי השיקולים המנויים לעיל, ועל פי שיקולים נוספים, אם הם רלבנטיים בנסיבות העניין.

8. באשר להליך הראוי לפיצוי נאשם שזוכה או עציר ששוחרר - עמדת הפרקליטות הינה כי ראוי שהליך זה יהיה בבקשה על פי סעיף 80 לחוק העונשין, ולא על דרך של תביעת נזיקין. הסוגיה עלתה לדיון בעניין יוסף ובן-עזרא⁴, והעמדה שהוצגה על ידי הפרקליטות הייתה כי סעיף 80 לחוק העונשין מבטא איזון סטטוטורי בין אינטרס פיצוי הנפגע לבין הצורך שלא לפגוע בתפקודן של רשויות אכיפת החוק. איזון סטטוטורי זה משקף תכלית חקיקתית של "ייחוד העילה" על פי סעיף 80 לחוק העונשין. לחילופין, ולמקרה שלא תתקבל טענתנו כי סעיף 80 שולל תביעת נזיקין, עמדתנו הינה שמדובר בשני מסלולים חלופיים ושמיצוי אחד מהם מהווה מעשה בית דין.

9. בהקשר זה יוער כי סדרי הדין החלים על הליך על פי סעיף 80 לחוק העונשין הם סדרי הדין החלים בהליך אזרחי.

⁴ רע"א 7652/99, ע"א 6676/00 מדינת ישראל נ' יוסף ובן-עזרא, פ"ד נו(5) 493 (2002).